

► zo broer zo zus

De broer van Bill Clinton

Roger Clinton had alles in zich om het leven van zijn stiefzoon Bill Clinton voorgoed te verzieken. Hij was een alcoholist, een gokker en mishandelde steevast zijn vrouw – Clintons moeder Virginia Cassidy. Maar Bill Clinton bleek sterk, vergevingsgezind en intelligent, en kreeg bovendien zelf geen klappen. Zijn tien jaar jongere broertje, Roger Junior, kreeg die klappen wel en was wel ontvankelijk voor de fnuikende invloed van zijn vader.

als het ging tegen hun (stief)vader, als president beschermde hij hem tegen de arm van justitie. In 2001 liep hij Roger van z'n strafblad af, zijn laatste verrichting als baas van de Verenigde Staten.

Roger Clinton op zijn beurt speelt met vervoer de rol als 'broer van'. Tijdens het presidentschap van Bill Clinton streek hij flinke sommen lobbygeld op van buitenlandse regeringen. Hij streefde voor de presidentiële gratie van een aantal van zijn collega-drugsdealers. En in 2007 speelde Roger Clinton zichzelf in *Fred Klaus*, een Hollywoodfilm waarin hij in een 'Siblings Anonymous'-klas belandt, samen met de broer van de Kerstman.

Alleen tijdens de affaire-Lewinsky waren de rollen tussen de Clinton-broers omgedraaid, zoals Bill schrijft in zijn autobiografie. "Roger zei als grapje dat het prettig was eindelijk eens de broer te zijn die niet in de nesten zat."

Bill Clinton is voor Roger Clinton meer een redder dan een broer. Als jongen beschermde hij hem zo goed

INGMAR VRIESEMA

► bron van de kunst

„Dit is een van de eerste uit mijn collectie van rond de vijfduizend foto's van benzinstations. Volgens mij was het in de buurt van Zandvoort, in 1982." Fotograaf en filmer Paul Gofferjé jr. laat zich inspireren door de verzameling bij het maken van panoramafotografie en metalen platen waarop hij foto's afdrukt of schildert met goudverf. De panoramafoto's worden gemaakt met een speciaal type camera met een 5 inch rolfilm. (www.roundshot.nl)

► Deze rubriek gaat over kunstenaars en hun verzameling als bron van inspiratie. Stuur je bijdrage naar klik@nrc.nl

► ik@nrc.nl

Onze dementerende moeder is onlangs in een tehuis opgenomen. Wij, de kinderen, ontdekten in haar administratie dat vijftien jaar lang ongeveer eentiende deel van haar AOW is opgegaan aan Giroloterij, Postcodeloterij en Lotto. Geheel conform de strenge instructies zeggen we haar deelname schriftelijk op, met redenen omkleed en met vermelding van het nieuwe adres, dat van het verpleeghuis. Twee dagen later ont-

vangt onze moeder aldaar een schrijven van de Postcodeloterij waarin haar de kans wordt geboden om met twee postcodes, haar oude en haar nieuwe, mee te spelen in de postcodeloterij.

GERARD SCHELVIS

► Ook een ikje maken? Stuur je bijdrage van maximaal 120 woorden naar ik@nrc.nl

Ik schrijf om uit de fuik te blijven

Zo blijft Peter Swanborn geïnspireerd

► Peter Swanborn schreef 'moedergedichten' over zijn dementerende moeder.

► Maar ze gaan vooral over zijn hardnekkige poging om contact met haar te houden.

Door MONICA DE RUITER

Peter Swanborn (47), oorspronkelijk beeldend kunstenaar en sinds tien jaar dichter, toneelschrijver en journalist, vertelt zoals hij schrijft, gemakkelijk en open maar ook rustig en indringend, niet bang om pijnlijke dingen bij hun naam te noemen. Zijn eerste dichtbundel *Bij het zien van zijn lichaam* ging over een wilde periode vol avontuurlijke internetdates. Het was de voorbode van een nog intiemere bundel die eind vorig jaar uitkwam. *Tot ook ik verwaat*, het pijnlijke verhaal van het ziekteproces van zijn dementerende moeder. De omgang met dementie heeft volgens Swanborn raakvlakken met het schrijven van poëzie: „In beide processen gaat het om goed luisteren – bij mijn demente moeder luisterde ik naar haar, naar de situatie, en bij het schrijven, naar wat er in me opkomt”.

Van beeldend kunstenaar schrijver. Is dat ook luisteren naar jezelf?

„Ik denk het wel. Tot ongeveer mijn dertigste deed ik aan fotografie, maar ik liep vast. Ik verdiende weinig en voelde me niet thuis in die wereld. Ik woonde in een kraakpand, was idealistisch mijn kunst aan het maken, ook prachtig, maar ik raakte het contact met de maatschappij kwijt. Privé ging het ook niet goed, op een gegeven moment zwem je in een fuik. Daar moest ik uit. Ik wilde al een hele tijd schrijven maar dacht dat ik nog niet genoeg te vertellen had. Toen heb ik voor een winter een kamer in Antwerpen gehuurd, mezelf opgesloten en gelezen, gelezen, geschreven, geschreven.”

En met schrijven kon je door.

„Ja, na Antwerpen werkte ik in een bladmuziekwinkel en ben blijven schrijven. Ik kreeg veel respons. Mijn eerste gedichten verschenen in *De Gids*, ik ging voor de *Volkskrant* schrijven. Er was interesse en dat doet goed. Achter mijn schrijftafel ben ik geheel in mijn element. Het luisteren naar hoe een gedicht zichzelf schrijft, is een van de mooiste ervaringen die ik ken. Je moet wel discipline hebben om te blijven zitten. Dat was ook belangrijk tijdens het schrijven over mijn moeders ziekte: niet weglopen.”

Hadden jullie een goede band?

„Mijn relatie met mijn ouders werd gekleurd door de laatste jaren dat ik thuis woonde. Er was veel strijd en soms spraken ze alleen nog maar via mij met elkaar. Toen ik zelf vast liep, heb ik het contact verbroken en pas na een jaar weer weer opgepakt. Ik ben me er bewust van dat ik ze toen pijn heb gedaan maar het kon niet anders. Het heeft mij wel geholpen om een nieuwe band met mijn ouders te krijgen. Meer op mens-mensniveau, niet

meer die kind-ouderverwachtingen. Ik zat niet meer iedere keer op de koffie onbewust te smeken om bevestiging en aandacht, 'wees nou trots op mij...', zoals elk kind dat heeft. Die nieuwe maar betrokken afstand heeft mij later ook geholpen toen mijn moeder ziek werd. Die afstand hielp mij ook bij het schrijven van de gedichten.”

Schreef je ook als je bij haar was?

„Ik heb het boek tijdens het proces zelf geschreven, niet achteraf. En ja, soms schreef ik ook wel als ik bij haar was. Vaak sliep ze als ik kwam. Dan ging ik naast haar zitten, handje strelen, veel meer kon je niet doen. Dan keek je eens om je heen, op de gang bijvoorbeeld, beetje veldwerk verrichten. Het is inderdaad voorgekomen dat ik een verzorgster om pen en papier vroeg om iets te noteren. Gewoon zo'n raar klein, detail waarvan je denkt, hier zit een gedicht in.”

Een werkweek als deze

Maandag Lezen en schrijven. Tandarts. Sportschool. Naar Amsterdam voor première opera *A Dog's Heart*.

Dinsdag Lezen en schrijven. Boodschappen op biomarkt. Afspraak met arbo-specialiste. In de avondzon op het balkon.

Woensdag Ontbijt in café met Hans. Lezen en schrijven. Zwemmen. Stemmen. Bespreking Nieuw Muziektheater Rotterdam.

Donderdag Bespreking met regisseur koorproject. Uit het raam staren. Ideeën uitwerken. Controleren drukproeven Tortuca Cahier.

Vrijdag Tai Chi. Naar Amsterdam voor een voorgesprek met KRO Kruispunt TV, interview *nrc.next*, terug voor de Rotterdamse avond van Poetry International.

Zaterdag Redactievergadering Tortuca. Openingsavond Poetry International.

Zondag Recensie schrijven voor *de Volkskrant*. Participatieproject voor mijn toneelstuk *AMYGDALA*.

De bundel gaat niet over haar feitelijke leven.

„Ik heb ervoor gekozen om niet haar leven te beschrijven. De gedichten gaan over haar ziekte en sterven. Maar ze gaan misschien nog wel meer over mijn hardnekkige pogingen om contact met haar te houden. Als het verbale contact weg valt, moet je op zoek naar andere mogelijkheden. Het fysieke contact wordt belangrijker, of het simpelweg aanwezig zijn. Sommigen zeiden dat het verbeelding was, maar ik had vaak het idee dat mijn moeder nog veel hoorde. Ze kon er alleen niet meer op reageren. Maar het vreemde en ook het mooie was, dat terwijl haar ziekte vorderde, de intimiteit groeide, een dubbele beweging. In die laatste weken en dagen heb ik veel respect gekregen voor de levenskracht die je letterlijk aan het werk ziet en die zoveel groter en sterker is dan wie of wat dan ook.”

Een levenskrachtige vrouw, je moeder.

„Mijn moeder was een sterke, zelfstandige, kritische intelligente vrouw. Ze was veertig toen ik geboren werd. Ze heeft tijdens haar huwelijk nooit gewerkt, zoals dat ging in die generatie, kreeg kinderen. En deed veel dingen ernaast, actief in de ker,

buurthuis, scholen, ze had dingen buitenshuis nodig, was een heel sociaal wezen. Ik was zelf ook veertig toen ze mij niet meer herkende.”

Hoe is dat geweest?

„Ik had een paar maanden in het buitenland gewerkt en zie nog haar blik voor me toen ik haar weer opzocht: wie is die meneer? En dat is schrikken, want zelf denk je, hé ma hallo! Ik zag haar de hele tijd kijken: wie is dat ook alweer, maar ze gaf niet toe. Fantastisch toneelspel. Want ze wist dat ze het niet meer wist. Dat is het schrijvende geweest bij mijn moeder, ze heeft tot het allerlaatste geweten dat haar hoofd niet meer werkte. Meestal duurt die fase een paar maanden, bij mijn moeder jaren. Ze is tien jaar ziek geweest. De laatste vijf jaar woonde ze in een verpleeghuis. Tot een paar weken voor haar sterven riep ze nog: mijn hoofd, mijn hoofd, ik kan niet meer denken! Je leert al snel dat je niet moet tegenspreken of corrigeren, dus je gaat mee in haar wereld en verzint trucjes. Voordat ik binenkam riep ik in de hal: Peter is hier! Dan kon zij zeggen: ja dat zie ik ook wel! Het belangrijkste was om iedere onzekerheid en onrust te vermijden want dat was het ergste, het houvast zoals wij die kennen, liet haar met de dag meer en meer in de steek.”

Wist zij van je boek af?

„Nee, haar ziekte was te ver gevorderd. Ook niet van mijn debuut in 2007 waar al zes 'moedergedichten' in stonden. Daarin beschreef ik een periode waarin ik aan internetdating deed, een periode waarvan ik erg heb genoten. Maar Het was ook een tijd waarin mijn vader overleed en mijn moeder ernstig ziek werd. Die tegengestelde bewegingen werkten op elkaar in, want juist door de ziekte van mensen van wie je houdt, ga je je eigen levenskracht nog veel meer voelen. Bij mijn vader was de geest sterker dan het lichaam, bij mijn moeder andersom.”

Je schrijft er heel ingetogen over.

„Het thema is al zo groot, ik wilde me niet laten meesleuren door al te grote woorden. De wereld van een dementerende wordt steeds kleiner en dan is het belangrijk om je beelden zodanig te kiezen dat ze niet gaan overschreeuwen. Dat neemt niet weg dat de ziekte je altijd sneller af is. Je loopt steeds achter de feiten aan.”

Met als resultaat wel de bundel.

„Ik moet altijd door een modderpoel van clichés en sentimenten heen, maar ik weet dat aan het eind iets goeds ligt te wachten.”

Je maakt van heel nare en verdrietige momenten iets moois en bijzonders.

„Dat klopt, ik laat ook mooie momenten zien, maar het geheel van zo'n ziekte is een grote nachtmerrie. De laatste keer dat mijn moeder en ik in de tuin van het verpleeghuis zaten, een paar weken voor haar dood, zat ze in haar rolstoel, ingepakt met een heleboel dekens en sjaals. Ze had een brede grijns op haar gezicht en genoot intens van de zon. Dat beeld zal ik nooit vergeten.”

Foto Bob van der Vlist